

COOPERAREA ÎN ATINGEREA OBIECTIVELOR DIN PARTENERIATULUI ESTIC ÎNCETINITĂ DE CORUPȚIA DIN EST

CZU: 341.176(4-11 EaP):328.185(478+477)

Oleg CASIADI¹,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
Mihai SOLTAN²
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

ABSTRACT. *The Eastern Partnership from the beginning was a progressive tool and optimized application of the European Neighborhood Policy targeting Eastern Europe and Caucasus. It helped the partner countries to enter new markets proportionally to their interests and ensured the beneficiaries with aid in order to enhance democracy and eradicate corruption. More than 25 years of independence and corruption were sufficient to result in economic and social inequalities despite the last 2-3 generations growing up in communism during half of the century. The first 10-15 years of independence and privatizations were the most reorganizing ones and the most favorable for flourish corruption and sufficient to bring the populations at the edge of poverty. Today, in 2023, is the last call to bring back to the table the discussion about Eastern Partnership because of the fast changes in the region and the turbulent events of 2022. The Eastern Partnership was a necessary next step in developing and consolidating the relations of the European Union with eastern neighbors. Taking the responsibility of promoting democracy and the rule of law in a region with deep-rooted corruption was a sign of trust and commitment, especially when we have as partners some CIS member states. The goals of having a closer political association and economic integration were a vital measure for the penetration of new markets at new dimensions and strategic diversification or reorientation. It is also a big advantage for the EU by having this type of partners and their potential of production, exports, and their costs. But the debate between union and decentralization (bi- or trilateral agreements) seems to be also sensible for this partnership. From 2022 we have an “Associated Trio” composed of R. Moldova, Ukraine, and Georgia, of which just R. Moldova and Ukraine received the status of EU candidates. Also, we had an escalation of the conflict between Armenia and Azerbaijan, and the participation of Belarus in EaP is still suspended, even more, it was subjected to new sanctions packages. The Russian aggression in Ukraine caused a new sort of crisis and instability in the region, and the peoples started to prioritize the politicians with visions and agendas oriented to ensure the peace in a way which will build a stable economy and good governance. But all these ideas circulate in a mixture of misinformation that can present a destabilization at any moment, especially in the case of states with internal conflicts.*

Keywords: *Eastern Partnership, Moldova, corruption, Ukraine, democracy, economy, cooperation.*

REZUMAT. *De la începuturile sale, Parteneriatul Estic a fost un instrument progresiv și o aplicare optimizată a Politicii Europene de Vecinătate orientată spre Estul Europei și Caucaz. A ajutat țările partenere să acceseze noi piețe proporțional intereselor sale și a asigurat beneficiarii cu ajutor pentru dezvoltarea democrației și eradicarea corupției. Peste 25 de ani de independență și corupție au fost suficienți pentru a duce la inegalități economice și sociale, în pofida ultimelor 2-3 generații care au crescut în comunism timp de jumătate de secol. Primii 10-15 ani de independență și privatizări au fost cei mai reorganizatori și cei mai favorabili pentru înflorirea corupției dar și suficienți pentru a aduce populațiile la limita sărăciei. Datorită dinamicii din regiune și a evenimentelor tulburi din 2022, astăzi, în 2023, este ultimul apel pentru a readuce Parteneriatul Estic pe masa discuțiilor. PaE a fost și este un următor pas necesar în dezvoltarea și consolidarea relațiilor dintre UE și vecinii estici. Asumarea responsabilității de a promova democrația și statul de drept într-o regiune cu corupție adânc înrădăcinată a fost un semn de încredere și asumare, mai ales când avem ca parteneri unele state membre CSI. Obiectivele unei asocieri*

---

¹ Dr., Conf. Univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, Facultatea Drept, Administrație, Ordine și Securitate Publică, Catedra Management și comunicare profesională, Chișinău, Republica Moldova, e-mail: olegcasiadi@yahoo.com

² Masterand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, Facultatea Drept, Administrație, Ordine și Securitate Publică, Specializare Drept Economic, Chișinău, Republica Moldova, e-mail: soltan.mihai@gmail.com

politice mai strânse și a integrării economice au fost o măsură vitală pentru a penetra noi piețe la noi dimensiuni și diversificarea sau reorientarea strategică. Acest parteneriat de asemenea, este un mare avantaj și pentru UE prin faptul de a avea acest tip de parteneri precum și potențialul lor de producție, exporturi, și costurile acestora. Însă dezbateri între uniune și descentralizare (acorduri bi- sau trilaterale) pare a fi de asemenea sensibilă pentru acest parteneriat. Din 2022 avem un „Associated Trio” compus din R. Moldova, Ucraina, și Georgia, dintre care doar R. Moldova și Ucraina au obținut statutul de țări candidate ale UE. De asemenea, am avut o escaladare a conflictului dintre Armenia și Azerbaidjan, iar participarea Belarusei în EaP a fost suspendată, chiar mai mult, aceasta a fost și subiectul unor noi pachete de sancțiuni. Agresiunea rusească în Ucraina a cauzat un nou tip de criză și instabilitate în regiune, iar popoarele au început să ofere credit de încredere politicienilor cu viziuni și agende orientate spre a asigura pacea într-un mod care ar construi o economie stabilă și bună guvernanta. Însă toate aceste idei circulă într-un amestec de dezinformare care în orice moment poate prezenta o destabilizare, îndeosebi în cazul statelor cu conflicte interioare.

Cuvinte cheie: Parteneriatul Estic, Moldova, corupție, Ucraina, democrație, economie, cooperare.

Introducere

În scopul de a construi un mediu de cooperare cât mai eficient și cuprinzător între UE și cele șase state din Europa de Est și Caucaz, Parteneriatul Estic (PaE) a adus în 2009 posibilitatea de a da o nouă importanță subiectelor de actualitate pe agenda regiunii (buna guvernanta, economie mai prosperă, egalitatea de gen, implicare societală și democratizare mai bună). Acesta a completat Politica Europeană de Vecinătate și a aprofundat o cooperare sectorială mai adaptată contextului regiunii. La scurt timp după lansarea PaE s-au reliefat la un nou nivel și aspirațiile pro-europene ale înalților reprezentanți de la Chișinău, Kiev și Tbilisi. Cel mai mare impact resimțit la scurt timp de către statele terțe, a fost cel de ordin economic. Acordurile de Asociere rezultând în Zone de Liber Schimb au avut o serie de beneficii mult mai palpabile. Cu fiecare progres făcut de PaE în regiunea estică, era de așteptat să vedem Kremlinul cu o contra-ofertă sau intervenție prin propriile mecanisme sau parteneri. În cele ce urmează ne propunem să răspundem la întrebări precum: Cât de mult afectează corupția acest proces, și cât de mult am reușit să eradicăm din ea în ultimii ani de activitate? Cum este afectată securitatea societală și care ar fi perspectivele de încetinire a degradării situației dar și viziunile de reformare într-un mod fezabil și sustenabil? Cum se reflectă acestea în cazul R. Moldova?

Pentru a ne răspunde la aceste întrebări, vom consulta rapoarte ale diferitor centre de cercetare și expertiză, cât și surse academice. Indicatorii urmăriți sunt cei ce țin de respectarea angajamentelor, combaterea corupției și buna gestionare a proiectelor. Majoritatea variabilelor sunt interdependente între ele, lucru care ne solicită o abordare mai amplă și cuprinzătoare a subiectului. În cele ce urmează vom face o analiză obiectivă asupra elementelor care zădărnicesc sau încetinesc o implementare eficientă a obiectivelor PaE.

1. Cazul R. Moldova

În cazul R. Moldova progresele de ordin economic s-au arătat destul de rapid, or în primii 5 ani de la semnarea AA am observat o consultanță mai accesibilă inclusiv pentru contribuabilii mari privitor la accesarea ajutoarelor din UE, acest lucru rezultând și într-o absorbție mai mare a capitalului. De remarcat este și faptul că peste 11 mii de noi locuri de muncă au fost create, salariului mediu pe economie s-a dublat iar balanța importurilor și exporturilor s-a înclinat spre piața UE fiind una mai competitivă care a rezultat și într-o mărire a forței de cumpărare pe piață. De asemenea conform datelor birourilor de frontieră și celor de migrație, regimul liberalizat de vize ne-a permis să ne convingem referitor la tendințele și preferințele cetățenilor moldoveni de pleca spre vest pentru turism, studii și muncă. Circa jumătate dintre cetățenii R. Moldova aflați la muncă în Rusia în 2014 au migrat spre UE.

1.1 Acordul de Asociere ca element funcțional al PaE

Odată cu venirea în țară a companiilor cu capital străin, moldovenii au cunoscut și noi standarde ale condițiilor de muncă precum și respectul drepturilor acestora. Acest indiciu palpabil al

progresului a rezultat și într-o stabilitate socială, crescând numărul de copii care pot avea alături de ei cel puțin un părinte nemaifiind nevoit să emigreze. Dar și acest proces are nevoie de o implicare continuă a statului în scopul de a monitoriza și reglementa evoluția lucrurilor în mod dinamic pentru a evita disproporționalitățile. „Regiunile în care salariile sunt la un nivel scăzut vor atrage capital și vor pierde forță de muncă, iar regiunile în care salariile sunt ridicate vor atrage forță de muncă și vor pierde capital” (Constantin, Drăgan, Pascariu, & Bănică, 2009, p. 16) .

Cea de-a doua jumătate a Acordului de Asociere acoperă preponderent subiecte cu referire la dialogul politic, acordând o atenție sporită eficienței reformelor și a guvernanței. Astfel reușind să se optimizeze procese precum cel al reprezentativității sau integrității, însă insuficient. UE este direct preocupată de respectarea supremației legii în R. Moldova, precum și eradicarea corupției. Acestor lucruri li s-au spus pe nume la fiecare ocazie, îndeosebi în 2019 când odată cu prima tranșă a asistenței macro-financiare prevăzute, a mai fost lansat și un sprijin în valoare de 8 mln. Euro pentru a ne ajuta în luarea măsurilor cu privire la lupta împotriva corupției și creștea nivelului de participare a societății civile în procese decizionale.

1.2 O implicare mai activă pentru 2023-2025

În această ordine de idei nu putem trece cu vederea nici sprijinul acordat în perioada 2020-2022, de la măsuri de răspuns la criza pandemică și post-pandemică, până la măsuri de răspuns crizei create în regiune odată cu începutul agresiunii asupra Ucrainei, și sigur nu se va opri aici. UE a luat măsuri determinate să consolideze reziliența precum și capacităților de apărare ale tuturor statelor din PaE, în special securitatea lor cibernetică, capacitățile medicale, tehnice, mobile și logistice și combaterea dezinformării. De asemenea este important să menționăm raportul Parlamentului European care salută deciziile Consiliului „în combaterea campaniilor de dezinformare, precum și în apărarea națională; subliniază că este necesar ca UE să dezvolte o abordare integrată pentru a putea ajuta țările Parteneriatului estic în confruntarea cu situația amenințărilor reciproce interconectate” (Waszczykowski, 2022). Raportat la realitățile actuale din R. Moldova identificăm că sprijinul de 7 mln. Euro acordat în această direcție nu ar fi suficient, corupția prejudiciind chiar și instrumentele utilizate în a o contracara. Astfel ajungem să avem semne de îngrijorare referitor la riscurile unui război informațional intern care este în derulare și care ar putea escalada în natura conținutului și public țintit în preajma perioadei electorale. Cele întâmplate în 2022 în R. Moldova dar și sancționările făcute de către Consiliul Audiovizualului din R. Moldova, ne apropie de imaginea unui *război informațional* chiar dacă acesta are loc la nivel intern (Chifu, 2015, p. 209).

Raportând la dinamica realității și imprevizibilitatea Federației Ruse precum și magnitudinea impactului pe care-l poate avea deciziile sale, Parteneriatul Estic riscă să devină un program parțial atrofiat dacă în 2023 nu-i vom folosi instrumentele mai mult decât o pistă de dialog politic și tranzitare a ajutoarelor. Revizuiindu-i obiectivele pe care le prezenta în 2009 și progresele aplaudate la Bruxelles în 2019, ajungem în 2022 să avem o realitate între tragedie și oportunități. Pornind de la această realitate și fără certitudinea că o altfel de aplicare a PaE ar fi evitat cele întâmplate în 2022, se reconfirmă necesitatea unui impuls politic în cooperarea sectorială. Pe parcursul acestui articol ne propunem să facem incursiuni în activitatea PaE în țările partenere, îndeosebi asupra insucceselor care urmăreau să acopere sectoare cheie, funcționarea defectuoasă a cărora poate prezenta vulnerabilități cu impact asupra securității și integrității statului.

Lipsa de asumare deplină din partea unor elite politice din statele terțe dar și implicarea Kremlinului în treburile lor interne, creează Uniunii Europene necesitatea de a-și revizui capacitățile și eforturile de intervenție în vecinătatea estică, eventual și cea balcanică. Conștientizăm cu responsabilitate și faptul că PaE nu poate oferi mai mult decât i-ar permite capacitatea UE de a se impune la mesele de negocieri pe arena internațională. Însă până în acel punct, PaE poate acoperi într-un o gamă largă de subiecte care pentru țările partenere ar fi o optimizare sau chiar un *know-how* bine centrat spre un scop comun. Una dintre problemele cele mai grave pe care le identificăm în statele terțe chiar și la 12 ani de la lansarea PaE este corupția care vine mână în mână cu integritatea funcționarilor publici. Iar la rândul lor, aceste structuri sunt susceptibile de a avea o implicare ineficientă sau parțial responsabilă în cadrul dialogurilor politice.

2. Agenda PaE mai cuprinzătoare

Pentru o eficiență mai ridicată a PaE, UE ar trebui să se impună mai mult în statele terțe pentru a satisface mai calitativ strategiile PEV, sau chiar revizuirea lor acolo unde este cazul. Suntem perfect conștienți de necesitatea respectării suveranității statelor, însă chiar și aici ar trebui readusă în discuție ideea de suveranitate partajată între UE și țările terțe într-un mod analogic celui prezentat de Iordan Bărbulescu în „Dicționar explicativ trilingv al Uniunii Europene” (Barbulescu & Rapan, 2009, p. 399). Suveranitatea partajată ar putea fi revizuită și la diferite niveluri, astfel mizând pe o abordare ajustată care ar acoperi suficient de reprezentativ interesele regionale (Minzarari & Pistrinciuc, 2020, p. 16). Contextul social și politic în Georgia, R. Moldova și Ucraina s-a schimbat peste previzibilități în ultimul an, aici UE primind asupra și o parte din responsabilitatea de a restabili echilibrul din regiune.

Politica Europeană de Vecinătate, respectiv și Parteneriatul Estic, au fost create cu viziuni de termen mediu și lung, oferind prioritate valorilor precum democrația, statul de drept, transparență decizională dar și cooperarea. Aceste elemente fiind și cele care reprezintă cele mai mare insuficiențe ale statelor terțe care rezultă într-o serie de vulnerabilități interdependente de la corupție și evaziune fiscală, până la riscuri de ordine publică cauzate din interior cu sprijin extern și încălcarea drepturilor fundamentale ale omului.

Ca prim exemplu am adus cazul R. Moldova, cea pentru care parteneriatul estic a venit cam târziu, nici 2004 nu știu dacă ar fi fost suficient de "la timp" luând în calcul amploarea fenomenului corupției. Decidenții s-au orientat spre câștiguri palpabile în termen scurt, obișnuind și populația să evalueze activitatea clasei politice în aceeași manieră. Acest comportament face mai greu de implementat reforme precum cea a justiției sau de descentralizare. Nici reforma integrității nu ajunge să fie cea mai reprezentativă, chiar dacă Acordul de Asociere aduce cerințe și instrucțiuni clare. Mașinăria birocratică din R. Moldova a învățat cum să folosească ușa din spate pentru a obține și beneficiul de termen scurt, dar și un punctaj satisfăcător la proba urmărită. Corupția din R. Moldova ne-a demonstrat de asemenea că *networkingul* are și el un impact negativ într-o societate mai puțin numeroasă, în care nu s-a investit în educație suficient de mult și fiecare generație are câte o definiție pentru sărăcie: cineva foamea din anii '40 ai secolului trecut, iar altcineva criza anilor '90. Privind lucrurile dintr-o altă perspectivă, timpul la care PaE și-a făcut apariția a fost unul de euroscepticism redus printre populații, cel mai mare risc rămânând influența Kremlinului în regiune.

Viziunea noastră de bază se conturează în jurul termenului de sustenabilitate și durabilitate, indiferent că ar fi vorba despre economie, ecologie sau politică. Cetățenii R. Moldova au apreciat cu recunoștință posibilitatea de a călători fără vize în UE, acesta fiind un beneficiu din categoria acelor palpabile despre care vorbeam anterior. Însă restul reformelor, la care au fost înregistrate progrese cel puțin, rămân neobservate de către majoritatea cetățenilor. Până și granturile sau finanțările în agricultură din partea UE au fost accesate în bună parte prin corupere din cauza unei birocrății complexe și insuficientă informare. În acest caz trebuie să investim în educația cetățenească a populației, aceștia trebuie să înțeleagă că democrația are nevoie de un aparat care să o aplice, iar cel din urmă consumă resurse. Cu alte cuvinte democrația este costisitoare, și este foarte de îndoielnic că țările PaE ar fi reușit să se pună pe traseul corect fără sprijinul și implicarea activă și substanțială a UE. Îndrăznim să sperăm la o cooperare mai strânsă cu UE, ținând cont și de circumstanțele geopolitice în care se află R. Moldova.

3. Incursiune Ucraina

Agresiunile militare din Ucraina încă din 2014 au creat pagube greu de reparat, și ocuparea teritoriilor de trupe străine a contribuit la îngenuchierea industriei și economiei țării. Pentru perioada 2014-2015 Ucraina estima necesitatea ajutorului extern la o valoare de 35 mlrd. USD (European Court of Auditors, 2016). Acest raport vorbește despre o gestionare defectuoasă a resurselor donate de către UE cauzat de corupție, lucru care la sigur se petrece în oricare dintre statele terțe ale PaE. Exemplul Ucrainei este unul extrem de sensibil, însă privește toți membrii estici ai PaE, când corupția devine un factor agravant al vulnerabilităților deja existente. Ucraina a avut și ea parte de mult sprijin și ajutor din partea PaE, însă nu poate fi proporțional progresului

care a fost puternic perturbat de evenimentele din 2014 care până astăzi nu au făcut decât să agraveze lucrurile. În mod evident s-au mărit exporturile către UE și până la dezastruosul 2022, însă acest lucru nu garantează viitorul. Ucraina are nevoie de sprijin politic și economic în continuare, iar nimeni din regiune nu are o abordare mai cuprinzătoare și experimentată referitor la guvernare decât UE. Fără a fi nevoie de alte justificări, acest context face ca în mod organic poporul ucrainean să-și dorească o îndepărtare a statului de est astfel că îmbrățișează perspectiva europeană ca pe o cale spre pace. Până la momentul în care societatea va avea nevoie să se reconstruiască, pe care ar trebui de asemenea să-l măsurăm și calculăm preventiv, Astăzi Ucraina se află expusă într-o situație depășită de prevederile PaE, însă nu și de abilitatea celor din urmă de a propune soluții noi și adaptate realității, ținând cont că fiecare zi de reținere nu face decât să mărească prețul de salvare al Ucrainei.

4. Incursiune Caucaz

Aceste două state care s-au angajat într-un parteneriat internațional întâmpină dificultăți în comunicarea pe plan bilateral între ele înseși. Cu toate acestea, intervenția UE în medierea dialogurilor după escaladarea conflictului din Nagorno-Karabah din 2020 a dat roade, mai mult sau mai puțin poate pentru că și Rusia își dorea pace la acea etapă. În mod cert, acest lucru a descurajat Turcia să se implice pe moment de partea Azerbaidjanului (International Crisis Group, 2023, p. 6).

În urma sancțiunilor economice aplicate de UE asupra Rusiei de la începutul invaziei din Ucraina, Azerbaidjanul a prezentat o dublare a cifrei de export¹. Contrar situației tensionate și naturii destructive a conflictelor din regiune dar și cele din Nagorno-Karabah, balanța exporturilor arată niște rezultate neașteptat de ridicate. Raportând la conjunctura realităților, conducerea de la Teheran poate fi susceptibilă de a se fi implicat alături de Turcia în intermedierea comerțului de produse petroliere rusești. Dar chiar și cu acest progres remarcabil în cifre, indicii de percepție a corupției (CPI) în Azerbaidjan a rămas neschimbat la scorul de 30/100 pe perioada 2019-2021. Următorul în 2022 de o scădere a acestuia la 23/100 (-24%) (Transparency International, 2023). Această micșorare a punctajului în perioadă de progres economic a scos la iveală niște scăpări de mare pondere ale Bruxellesului or Azerbaidjanul nu face parte din lista priorităților pe care acesta le urmărește în regiune.

În cazul Georgiei, ultimii 4 ani au arătat mai degrabă un regres la capitolul anti-corupție conform CPI-ului, iar neacordarea statutului de stat candidat probabil nu ar fi neapărat legată de acest fapt, ci mai degrabă de un cost de anticipare prea ridicat al procesului. Dar în continuare UE are nevoie de Georgia pro-europeană, un Tbilisi al valorilor unității prin diversitate. Fluxul de imigranți din Rusia către Georgia, pe lângă faptul că pune o mare presiune pe sistemul socioeconomic, prezintă și oportunitatea UE de a aborda și o anumită categorie de cetățeni ruși. Categoria la care ne referim, sunt indivizii care au emigrat din propria decizie din Federația Rusă, marea majoritate dintre ei fiind tineri din marile orașe ale Rusiei (Chigaleichik, 2022). Cu o probabilitate înaltă ca aceștia să-și mai fi demontat euroscepticismul, UE ar putea avea parte și de provocarea omogenizării societăților sau cel puțin evitarea declanșării conflictelor inter-etnice pe baza imigranților.

Concluzii

Spre încheiere concludem pornind de la faptul că Parteneriatul Estic necesită o abordare cât sectorială atât și intersectorială însă într-un mod suficient de cuprinzător și elaborat orientat spre a reduce factorii coruptibili. De asemenea avem nevoie de o încurajare, dacă nu chiar educare, a elitelor și funcționarilor publici spre viziuni de termen lung și analiza de ansamblu, complexă și multilaterală a segmentelor pe care le coordonează precum și altele conexe.

Federația Rusă a devenit mai clar ca niciodată o amenințare la adresa UE pe o multitudine de aspecte simultan, cât pe verticală atât și pe orizontală, de la securitate energetică până la perturbarea lanțurilor de aprovizionare. Despre acest lucru Kremlinul vorbește deschis, dar retorica pe care o abordează n-ar fi la fel de îngrijorătoare dacă în ecuație n-am include și partenerii lor strategici

---

¹ Produsele exportate de către Azerbaidjan sunt combustibili, iar cel mai mare importator (cu o cotă de peste 40%) în 2020 a fost Italia.

alături de care dialogurile între oficiali de rang înalt se îndesesc¹. În acest context, țările PaE au nevoie mai mult ca niciodată de investiții, expertiză și consultanță directă în măsuri de eradicare a corupției în regiune. În societățile țărilor terțe, CPI-ul riscă să-și diminueze din relevanță în cazul în care societatea va fi mințită doar cu rezultate palpabile, active pe termen scurt, iar la nivel înalt corupția să înflorească în continuare, cauzând prejudicii care în mod natural sau intenționat se vor manifesta cu tardivitate.

Urmărind o sporire a eficienței și sustenabilității economice precum și al sprijinului oferit țărilor din PaE de către UE, recomandăm revizuirea în anumitor cazuri a regulamentelor de achiziții în procesul de repartizare a fondurilor cu caracter de grant sau împrumut. În cele din urmă să fie adăugată componenta care ar încuraja și stimula sau chiar condiționa achiziția produselor și serviciilor de proveniență a țărilor UE sau PaE în scopul de a stimula reciproc economia regională a partenerilor. Această modificare ar putea fi vitală în termen mediu inclusiv când ne referim la investițiile în securizarea energetică.

Referințe

1. Barbulescu, I. G., & Rapan, D. (2009). *Dictionar explicativ trilingv al Uniunii Europene. Trilingual Dictionary of the European Union. Dictionnaire explicatif trilingue de l'Union europeenne*. Iași: Polirom.
2. Chifu, I. (2015). Hybrid warfare, lawfare, informational war. The wars of the future. În S. ANTON, & I. S. ȚUȚUIANU (Ed.), *THE COMPLEX AND DYNAMIC NATURE OF THE SECURITY ENVIRONMENT, 1*, pg. 203-211. București.
3. Chigaleichik, E. (2022, Noiembrie 14). «Сентябрята» и «февральята»: зарисовки о волнах российской миграции в Грузию и Армению. („НеМосква”, Interviewer) Retrieved from <https://telegra.ph/Sentyabryata-i-fevralyata-zarisovki-o-volnah-rossijskoj-migracii-v-Gruzii-i-Armenii-11-14>
4. Constantin, C. D., Drăgan, G., Pascariu, G. C., & Bănică, G. (2009). Evoluții în Modelarea și Cercetările Exploratorii privind convergența în creșterea economică regională. În D. L. Constantin, G. Drăgan, & G. C. Pascariu, *Ghid metodologic de analiză și fundamentare a politicii de coeziune din perspectiva convergenței regionale* (pg. 12-19). Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”.
5. European Court of Auditors. (2016). *EU assistance to Ukraine*. European Union. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
6. International Crisis Group. (2023). *Averting a New War between Armenia and Azerbaijan: A Relationship on Two Tracks*. International Crisis Group.
7. Minzarari, D., & Pistrinciuc, V. (2020). *A PROBLEM SHARED: RUSSIA AND THE TRANSFORMATION OF EUROPE'S EASTERN NEIGHBOURHOOD*. European Council on Foreign Relations.
8. Transparency International. (2023). *Corruption Perceptions Index in Azerbaijan*. Preluat de pe Transparency International: the global coalition against corruption: <https://www.transparency.org/en/cpi/2022/index/aze>
9. Waszczykowski, W. J. (2022). *RAPORT referitor la securitatea în cadrul Parteneriatului estic și rolul politicii de securitate și apărare comune*. Parlamentul European, Comisia pentru afaceri externe. Parlamentul European.

---

¹ În timp ce dialogul dintre Rusia și China progresează plin planificarea întâlnirii dintre președinți și ministrul rus de externe Serghei Lavrov afirmă că „Rusia și India doresc o ordine mondială mai justă”, secretarul de stat american Antony Blinken participă la reuniunea ministerelor de afaceri externe ai țărilor din Asia Centrală în formatul C5+1 de la sfârșitul lunii februarie. Aceste evenimente nu trebuie neglijate încât ele vor influența direct acțiunile de tip *soft power* din Europa în 2023.